

Національний авіаційний університет
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра авіаційної психології

Освітньо-професійна програма «Теоретико-методологічні проблеми психології» другого (магістерського) рівня вищої освіти

Силабус навчальної дисципліни

Назва дисципліни	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ
Викладач	Хохліна Олена Петрівна, професор кафедри авіаційної психології, доктор психологічних наук, професор
Профайл викладача	http://www.lib.nau.edu.ua/naukpraci/teacher.php?id=12086
Контактний телефон	0667502662
E-mail:	epkhokh@ukr.net
Сторінка дисципліни	
Консультації	Очні консультації: (за попередньою домовленістю) Онлайн: (за попередньою домовленістю) по Viber

1. Анотація до дисципліни

Вивчення дисципліни “Теоретико-методологічні проблеми психології” передбачено навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 053 «Психологія». Її значення полягає в тому, що вона сприяє формуванню у студентів світоглядної основи теоретичної та практичної діяльності психолога на основі засвоєння курсу й систематизації та узагальнення наявних у них навчальних досягнень.

2. Мета і завдання дисципліни

Метою дисципліни є формування у студентів системи знань про теоретико-методологічні проблеми психології – найважливіші вихідні теоретичні положення, позиції, категорії та їх суть, що покладаються в основу побудови наукового дослідження та практичної діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- розуміння значення використання теоретико-методологічних знань для ефективності дослідницької та практичної діяльності у галузі психології;
- формування уявлення про суть методології психології, рівні, ефекти використання у наукових дослідженнях та практичній діяльності психолога;
- формування знань щодо методологічних (пояснювальних) принципів та методологічних підходів у психології;
- формування знань про категоріальний апарат як системи опорних компонентів побудови психологічних знань та визначення шляхів розв'язання дослідницьких і практичних проблем психології.

3. Формат дисципліни

Змішане навчання (що передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування тощо).

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період – дистанційний (*online*).

4. Результати навчання

У результаті вивчення курсу студент повинен:

знати:

- суть теорії та методології науки;
- зміст методологічних принципів психології (принципи, джерелом яких є філософія, загально-психологічні, конкретно-наукові);
- зміст методологічних підходів у психології (діяльнісний, особистісний, системний) та можливості їх використання;
- основні категорії психології (відображення, діяльність, спілкування, особистість), їх змістове наповнення та місце у системі психологічних знань;

вміти:

- розкривати суть основних понять та теоретичних положень психології;
- пояснювати теоретико-методологічні положення, використовуючи наявні знання з психології, добирати адекватні приклади;
- здійснювати аналіз й узагальнення теоретичного матеріалу та формулювати адекватні висновки;
- презентувати свої знання;

набути соціальних навичок (*soft-skills*):

- використання теоретичних знань з психології у практичній діяльності (визначення характеру проблеми через її «підведення» під одну з базових категорій психології та її трактування; використання пояснювальних принципів психології та методологічних підходів).
- вміння спілкуватися, узгоджувати свої дії з іншими;
- вміння здійснювати підготовку доповідей, презентувати свої знання та результати роботи у мовленнєвій та наочній формі.

5. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Кількість годин
Лекції	6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	8
самостійна робота	106

6. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів/годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/вибіркова
2019	1,2	2,3	053 «Психологія»	4,0/120	1	Екзамен	нормативна

7. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: «Загальна психологія», «Історія психології», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія праці та відпочинку» та ін.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

9. Політики дисципліни

При організації освітнього процесу в Національному авіаційному університеті студенти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до:

1. [Положення про організацію освітнього процесу в Національному авіаційному університеті](https://nau.edu.ua/site/variables/news/2019/4/organizosvpro.pdf)

<https://nau.edu.ua/site/variables/news/2019/4/organizosvpro.pdf>

2. Політика НАУв сфері якості

<https://nau.edu.ua/site/variables/news/2018/12/Polituka%20v%20sferi.pdf>

3. Освітньо-професійна програма «Психологія бізнесу»

<https://nau.edu.ua/ua/menu/quality/ects/informatsiya-po-programah/bakalavr-aki/fakultet-lingvistiki-ta-sotsialnih-komunikatsiy/psihologiya-biznesu-2.html>

[https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance ukr/EKTS/OPP 2019/FLSK GMI/15 053 mag.pdf](https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance%20ukr/EKTS/OPP%202019/FLSK_GMI/15_053_mag.pdf)

4. Положення про навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни

<https://nau.edu.ua/site/variables/news/2017/10/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9D%D0%9C%D0%9A%20%D0%B2%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%B7%D1%96%20%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf>

5. Положення про Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій

<http://iiot.nau.edu.ua/images/docs/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9D%D0%9D%D0%86%D0%86%D0%9E%D0%A2.pdf>

6. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату

<https://nau.edu.ua/ua/menu/quality/sistema-menedzhmentu-yakosti-nau/dokumentatsiya-sistemi-menedzhmentu-yakosti-universitetu/>

7. Положення про інституційний репозитарій (електронний архів) Національного авіаційного університету

<http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/9180>

8. Методичні рекомендації щодо вільного вибору студентами навчальних дисциплін

https://nau.edu.ua/site/variables/docs/docsmenu/uchebnyy%20process/polojennya/Vilvi_vybir_dustsyplyn.pdf

9. Кафедра авіаційної психології

http://gmi.nau.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=55

10. Навчально-методична карта дисципліни

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ: СУТЬ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ ПСИХОЛОГІЇ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ, ПІДХОДИ, БАЗОВІ КАТЕГОРІЇ							
За розкладом заочного відділення 1 год.	Тема 1. Суть теорії та методології психології Визначення теорії науки. Характеристики та функції теорії. Елементи теорії: наукова ідея (концепція), принцип, поняття, категорія, судження, висновок. Визначення методології психології. Рівні методології психології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методико-технологічний. Функції методології психології.	Лекція / Face to face Практичне заняття / Face to face	Навчально-методичне забезпечення	Літ.1,2,3,5,14; Інтернет-ресурси	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 12 год. Підготувати контрольну роботу 8 год.		Підготуватися до практичних занять за розкладом Контрольну роботу здати за 1 день до заліку
За розкладом заочного відділення 2 год. 2 год.	Тема 2. Проблема методологічних принципів у психології Класифікація принципів психології: принципи, джерелом яких є філософія; загально-психологічні принципи; конкретно-наукові (галузеві) принципи.	Лекція / Face to face Практичне заняття /	Навчально-методичне забезпечення Контрольні питання	Літ. 5,9,10,12; Інтернет-ресурси	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Виконати завдання експрес-контролю з тем 1-2	Експрес-контроль - 10 балів	Підготуватися до практичних занять за розкладом та експрес-контролю

	Принципи, джерелом яких є філософія: історизму, системності, діалектичного протиріччя, єдності якості та кількості, діалектичного заперечення, розвитку. Основні загально-психологічні принципи психології: детермінізму, відображення, єдності психіки та діяльності, розвитку, системності.	Face to face			26 год.		
За розкладом заочного відділення 1 год. 3 год.	Тема 3. Проблема методологічних підходів у психології Визначення методологічного підходу у психології. Основні методологічні підходи у психології. Діяльнісний підхід у психології: сутність та використання до: 1) розуміння суті психічного, його походження, призначення, можливостей прояву; 2) формування, розвитку, корекції психічного. Особистісний підхід у психології: сутність, основні позиції, етапи використання, складові, тенденції представленості. Індивідуальний та віковий	Лекція / Face to face Практичне заняття / Face to face	Презентація, навчально-методичне забезпечення Контрольні питання	Літ. 3, 5, 11; Інтернет-ресурси	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Виконати завдання експрес-контролю з теми 3 30 год.	Контрольна робота – 30 балів Експрес-контроль з теми 3 – 10 балів	Підготуватися до практичних занять за розкладом та експрес-контролю

	підхід як складові особистісного підходу. Системний підхід у психології: сутність, основні позиції, рівні вивчення та етапи системно-структурного аналізу психічних явищ.						
За розкладом заочного відділення 2 год. 3 год.	Тема 4. Проблема категоріального апарату в психології Проблема категоріального апарату в психології. Відображення, діяльність, спілкування, особистість як базові категорії психології. Категорія відображення в психології. Сенсорно-перцептивний рівень відображення, рівень уявлення, мовленнєво-мисленнєвий рівень: суть та специфічні особливості. Основні форми психічного відображення: суть, відмінності та представленість на різних рівнях. Свідомість як ідеальне відображення. Сутність свідомості. Характеристика свідомості. Категорія особистості в психології. Людина як індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт і об'єкт впливів. Системна детермінація	Лекція / Face to face Практичне заняття / Face to face	Презентація, навчально-методичне забезпечення Контрольні питання	Літ. 5,6,7,8,13; Інтернет-ресурси	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. Виконати завдання експрес-контролю з теми 4 30 год.	Експрес-контроль з теми 4 – 10 балів	Підготуватися до практичних занять за розкладом та експрес-контролю Підготуватися до екзамену за розкладом

	розвитку особистості (біологічна та соціальна детермінація; соціалізація, індивідуалізація). Ознаки та критерії сформованості особистості. Проблема структури особистості. Категорія діяльності у психології. Визначення діяльності, її ознаки. Структура діяльності: процесуальна структура діяльності; складові діяльності відповідно до регулюючої функції психічного (Б.Ф.Ломов); складові діяльності як умови її здійснення; сторони діяльності: емоційно-мотиваційна, змістова, операційна, організаційна. Категорія спілкування у психології. Визначення суті спілкування. Форми, функції, структура спілкування: макрорівень, мезарівень, мікрорівень.						
За розкладом заочного відділення	Змістовий контроль (семестровий екзамен)	Екзамен	Контрольні питання, екзаменаційні білети		Виконати: відповіді на питання	40 балів	

11. Система оцінювання та вимоги

Розподіл балів за виконання окремих видів навчальної роботи відповідає реальним можливостям викладача за робочою навчальною програмою дисципліни та відображають методику його роботи зі студентами, а також зумовлений переважаючою питою вагою в оцінці знань студента екзаменаційного завдання, під час якого він повинен продемонструвати результати опанування навчального матеріалу, а також відсутністю можливості достатнього поточного оцінювання знань студента під час лекційних та практичних занять.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни

Поточне оцінювання та самостійна робота					Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Контрольна робота		
10		10	10	30	40	100

Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НАУ»

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)

67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

12. Рекомендована література

Базова література

1. Корнилова Т.В. Методологические основы психологи / Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. — М.: Юрайт, 2013. — 320 с.
2. Методологічні та теоретичні проблеми психології / Авт. кол. Корольчук М.С. та ін. — К.: Ніка-Центр, 2008. — 336 с.
3. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навчально-методичний посібник / В.В.Рибалка. - К.: Ніка-Центр, 2003. - 204 с.
4. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: курс лекцій / Ушакова І.М. — Х.: НУЦЗУ, 2016. — 191 с.
5. Хохліна О.П. Методологічні й теоретичні основи психології: Навчальний посібник / Хохліна Олена Петрівна — К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. — 232 с.

Допоміжна література

6. Хохліна О.П. До проблеми біологічної та соціальної детермінації становлення особистості / Хохліна О.П. // Європейська інтеграція України: сучасний стан та перспективи розвитку, присв. Дню науки та 95-річчю Нац. академії внутр. справ (м.Київ, 22 квітня 2016): Тези підсумк. наук.-теорет. конф. — К.: Нац. акад. внутр. справ, 2016. — С.169-172.
7. Хохліна О.П. До проблеми змісту базових категорій психології / Хохліна О.П. // Юридична психологія. - 2017. - №1. — С.21-34.
8. Хохліна О.П. До проблеми суті категорії відображення у психології / О.П.Хохліна // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць: вип. 7, у 2 т. / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова.— Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. — Т.1. - С.412-423.
9. Хохліна О.П. Пояснювальні принципи психології у теоретичній спадщині Олександра Ткаченка / О.П.Хохліна // Психологічні науки: проблеми і здобутки: Зб.н.пр. Інституту соціальної та політичної психології НАПНУ / за ред. Татенка В.О. — К., 2018.- С. 191-212.
10. Хохліна О.П. Проблема використання в юридико-психологічних дослідженнях пояснювальних принципів, що походять із філософії / Хохліна О.П. // Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: Матеріали VII Всеукраїнської науково-теоретичної

конференції (Київ, 11 листопада 2017 року) – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. - С.437-440.

11.Хохліна О.П. Проблема методологічних підходів у психології / Хохліна О.П. // Юридична психологія. - 2018. - №1 – С.7-19.

12.Хохліна О.П. Проблема методологічних принципів психології / Хохліна О.П. // Юридична психологія. – 2015. - №2. – С.5-23.

13.Хохліна О.П. Проблема структури особистості у психології / Хохліна О.П. // Юридична психологія. - 2016. - №2. – С.20-31.

14. Хохліна О.П. Суть методології науки у змісті професійної підготовки психолога / Хохліна О.П. // Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: зб. наук.пр. /за заг.ред. Л.В.Помиткіної, Т.В.Вашеки, О.М.Ічанської. – К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2019. – С.254-259.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1.Методологічні основи психології. Режим доступу: https://stud.com.ua/74175/psihologiya/metodologichni_osnovi_psihologiyi

2.Теоретико-методологічні проблеми психології. Режим

доступу: [http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/1242/Teoretiko_metodolog_problemi_psih_\(Ushakova\)_Kurs_lekc.pdf](http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/1242/Teoretiko_metodolog_problemi_psih_(Ushakova)_Kurs_lekc.pdf)

3.Психологічний словник. Режим доступу: elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O

4. Репозитарій кафедри. Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/9109>